

I. Czy w dziejach Polski Ludowej dostrzega Pan/Pani tematy dotychczas pominięte? Prosiłbyśmy o wysunięcie postulatów badawczych.

Po pierwsze, już samo określenie „Polska Ludowa” implikuje charakter i wartość odpowiedzi. Głównym postulatem badawczym jest konieczność zastanowienia się, czy to była w ogóle „Polska” czy też „Ludowa” albo do jakiego stopnia ta kolonia sowiecka poddana okupacji przez przedstawiciela (*occupation by proxy*), który cieszył się coraz większą autonomią od Kremla, począwszy od 1956 r., była „Polską” czy też „Ludową”.

Po drugie, tzw. Polska Ludowa implikuje periodyzację – tzw. kryzysową, koncepcyjnie ustaloną z punktu widzenia komunistów (1948, 1956, 1968, 1970, 1976, 1980–1981). Periodyzacja z punktu widzenia Kościoła ma więcej wspólnego z polskością. Na przykład w sierpniu 1956 r. prawie milion osób demonstrowało w Częstochowie swoje przywiązanie do Matki Boskiej Królowej Polski; mniej osób zjawilo się na demonstracji w Warszawie w październiku 1956 r. przy okazji powrotu Władysława Gomułki do władzy. Również potężne manifestacje katolickie w 1966 r. w swej skali i natężeniu zupełnie przesłaniają wielkość manifestacji studenckich w 1968 r.

Po trzecie, trudno w związku z tym powiedzieć, co jeszcze nie zostało zbadane, ponieważ codziennie niemal wychodzą na powierzchnię tajemnice najnowszej historii Polski. W tej chwili potrzebujemy mikrohistorii zarówno w długim cyklu historycznym, jak również w okresie przesilen. Oczekuję opracowania poszczególnych miejscowości (np. demograficzna, kulturowa, polityczna, społeczna i ekonomiczna historia Cieplic Dolnośląskich); instytucji (np. Główny Urząd Statystyczny czy urząd gminny w Potoku Górnym, powiat Janów Lubelski); podgrup społecznych (np. chłoporobotników czy ziemian); subkultur (np. gitowcy czy homoseksualiści); grup elitarnych (tzw. awans społeczny, czy byli ziemianie); jak również tzw. milcząca większość pod rządami totalitarnymi.

Po czwarte, to wszystko sugeruje konieczność chwilowego wstrzymania się z generalnymi sądami oraz z wielkimi syntezami. To wszystko sugeruje też nadchodzenie wielkiego przesunięcia paradygmatu (*paradigm shift*). Następnie, całe mnóstwo powstających właśnie mikrostudiów należy na bieżąco analizować, szukać generalnych trendów historycznych (*patterns*) oraz kontynuacji bądź ich braku. A w końcu ktoś pokusi się o wielką syntezę. I – można z optymizmem zakładać – nie wyjdzie z tego „Polska Ludowa”.

Po piąte, dopiero po przywróceniu proporcji i odtworzeniu prawdziwego paradygmatu, który padł ofiarą nazizmu i komunizmu, można pokusić się o intelektualne zabawy uprawiane obecnie na Zachodzie i podjąć rewizję prawdy historycznej (jeśli ktoś czuje taką potrzebę), wprowadzając do nauki polskiej dyskurs postmodernistyczny, feministyczny (*gender studies*), czy homoseksualny (*queer studies*).

II. Jaką rolę w warsztacie badawczym historyków, zajmujących się dziejami Polski Ludowej, odgrywają, a jaką winny odgrywać, różne kategorie źródeł?

Tutaj nic nie zmieniło się. *Quellenkritik* jest podstawą, a głównym punktem odniesienia źródła różnorodne – źródła podstawowe (*primary sources*), a w tym publikowane i niepublikowane; dokumenty (prywatne i publiczne); rządowe materiały (np. wykazy statystyczne); kościelne (np. rejestry chrztów, ślubów, pogrzebów), przedsiębiorczości (np. zapisy transakcji finansowych); naukowe (np. badania zasadności projektu – *feasibility studies*); prywatne (dzienniki, listy, pamiętniki); materiały fizyczne (ubrania, znaczki, kamienie nagrobkowe, zabawki, broń etc.).

III. Czy w Pana/Pani warsztacie naukowym wykorzystuje Pan/Pani monografie i wydawnictwa źródłowe dotyczące historii Polski Ludowej, opublikowane przed 1989 r. – i dlaczego?

Źródła wtórne (*secondary sources*) do badań nad „Polską Ludową” też są przydatne, szczególnie współczesne „dzieła” historyczne, monografie, atlasy, słowniki, encyklopedie, czy kompendia statystyczne, jako przyczynek do badań nad cenzurą i propagandą, a ogólnie nad zniewolonym umysłem. Ponadto publikacje przed 1989 r. są przydatne do celów komparatystycznych. Zestawienie ich z dokumentacją, na którą czasami się powołują autorzy pokazuje szokujące nadużycia, sprzeniewierzenie się zasadzie prawdy i wręcz zdradę profesjonalną PRL-owskich „historyków.”

IV. Jaką nazwę okresu 1944/45–1989 uważa Pan/Pani za odpowiednią – Polska Ludowa? PRL? Peere! Rzeczpospolita Druga i Pół? Polska pod okupacją sowiecką? Ewentualnie prosimy o własne propozycje.

Sowiecka kolonia poddana okupacji przez przedstawiciela pod nazwą „Polska Republika Ludowa”.

V. Czy opublikował(a) Pan/Pani także jakieś prace naukowe dotyczące innych okresów dziejów Polski lub z zakresu dziejów powszechnych? (Oczywiście możliwa jest odpowiedź: nie dotyczy).

Tak. Omijam artykuły, wymieniam monografie oraz zbiory dokumentów, które redagowałem bądź współredagowałem:

The Massacre in Jedwabne, July 10, 1941: Before, During, and After, New York and Boulder, CO, 2005.

Between Nazis and Soviets: Occupation Politics in Poland, 1939–1947, Lanham, MD, 2004.

Ejszyszki: Kulisy zajść w Ejszyszkach: Epilog stosunków polsko-żydowskich na Kresach, 1944–45: Wspomnienia – dokumenty – publicystyka, Warszawa 2002 [2003].

Polacy i Żydzi, 1918–1955: Współistnienie, Zagłada, Komunizm, Warszawa 2000 [2001], 2 wyd. 2005.

Tajne Oblicze: Dokumenty GL-AL i PPR, 1942–1945, t. I–III, Warszawa 1997–1999.

Narodowe Siły Zbrojne: „Ząb” przeciw dwu wrogom, Warszawa 1994; 2 wyd. 1999.

VI. Prosimy wymienić nazwiska historyków zajmujących się dziejami Polski Ludowej, których uznaje Pan/Pani za autorytety naukowe.

Oskar Halecki, Marian Kamil Dziewanowski, Piotr Wandycz, Tomasz Strzembosz, Norman Davies, Wojciech Roszkowski, a z młodych Bogdan Musiał, Piotr Gontarczyk, Łukasz Kamiński, Sławomir Cenckiewicz, Filip Musiał, Wojciech Muszyński, Mariusz Bechta oraz większość innych badaczy z Instytutu Pamięci Narodowej.

Prof. dr Marek Jan Chodakiewicz, ur. w 1962 r., w 1988 r. uzyskał w San Francisco State University stopień Bachelor of Arts (BA) cum Laude (tytuł pracy: *Soviet Muslims Under Gorbachov*; promotor prof. Anthony D’Agostino), w 1990 r. uzyskał w Columbia University, New York tytuł Master of Arts (MA) na podstawie pracy pt. *A Bid for Autonomy: Destalinization in Poland and the Victory of the Right-Nationalist Deviation, 1956*, napisanej pod kierunkiem prof. Istvana Deaka, w 1992 r. uzyskał tytuł Master of Philosophy (M.Phil.), w 2001 r. obronił pracę doktorską pt. *Accommodation and Resistance: A Polish County During the Second World War and Its Aftermath, 1939–1947*; promotor prof. Mark von Hagen.

Pierwsza publikacja dotycząca okresu 1944/1945–1989:

– po polsku: *Akcja Specjalna NSZ na Lubelszczyźnie*, cz. 1 i 2, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1993, nr 2 i 3 (cz. 1, w: nr 2 [kwiecień–czerwiec 1993], s. 53–87; cz. 2, w: nr 3 [lipiec–wrzesień 1993], s. 45–73);

– po angielsku: *An Environmental Battleground: Eco-Politics in Poland*, w: *Managing the Environment: An East European Perspective*, ed. by O.P. Dwivedi and J.G. Jabrara (Willowdale, ONT: de Sitter, 1995); również w: „International Journal of Comparative Sociology and Anthropology” 1 (1995), s. 64–90.
